

DILEMA VECHIE

Abonare

Home

Editoriale și opinii

Tema săptămînii

La zi în cultură

Societate

Tweet 2

Mi piace 4€

Share

+1 0

Poza 1 din 3

Bogdan Voicu

Fugărind iluzii?

Întrebarea relevantă în România de azi nu este dacă presa e liberă, ci cît de liber pot scrie jurnaliștii. Cu alte cuvinte, nu mă preocupă atît de tare dacă un patron sau altul impune o anumită linie politică, ci dacă jurnaliștii sînt capabili să facă presă de calitate, cu sau fără acea direcție impusă de aiurea.

Am cel puțin trei exemple în minte. Le

ordonez oarecum aleator.

Primul mi-a sărit în ochi întîmplător, chiar zilele trecute. Un prieten mi-a trimis un link către un articol de ziar. Un cotidian românesc plasase, în pagina sa de Internet, o știre despre legătura dintre știință și credință. Nu era acel tip de articol entuziast la adresa Ortodoxiei și a patriarhului, nici nu afirma cu tărie ateismul, plasîndu-se astfel pe o poziție neutră, destul de rară în presa românească. Asta deși limbajul era greoi, încîlcit chiar, curgînd cu dificultate, de parcă limba română nu era la îndemîna autorului. Articolul vorbea despre un studiu științific apărut recent într-o revistă academică internațională. Știam studiul, dar citisem și prezentarea sa din *The Economist*, cea pe care autorul publicației românești nu o pricepuse pe de-a-ntregul, dar o scurtase cum putuse și o tradusesse după propria sa putere, transformînd-o într-un text semnat în nume propriu și în care vorbea despre un studiu făcut de *The Economist*.

DE ACELASI AUTOR

- Noiembrie 2014 - nimic nou sub soare?
- Serviciile de azi... și România de ieri
- Puțintică răbdare
- Generația K

Jurnalistul cu pricina nu avusese probabil nici o presiune care să-i dicteze ce să scrie. Era un articol aproape inofensiv, care se ocupa de știință și vorbea de un studiu comparativ ce nu includea România. Avînd libertate aproape deplină de expresie, alesese calea cea mai convenabilă. Găsise articolul deja scris, dar în altă limbă și prea lung. Nu îi trecuse prin minte să arunce un ochi pe studiul cu pricina, publicat online de o revistă științifică. Nu se gîndise să

ceară o opinie vreunui teolog, sociolog sau băgător de seamă. Sau poate exclusese din start ideea de a depune prea mult efort. Iar faptul că al său produs suna bizar și era pe alocuri incomprehensibil părea că nu prea îl interesase.

Să vă spun părerea mea sinceră despre jurnalistul cu pricina? Domnia sa făcuse tot posibilul să scrie un articol bun. Și probabil că, în opinia sa, chiar reușise să-și atingă scopul. Doar că incomprehensibil este, pentru domnia sa, un cuvînt incomprehensibil.

Al doilea exemplu al meu este de prin 2004. Acesta e un an interesant pentru presa din România. Pentru patru ani, guvernarea fusese acuzată că încearcă să controleze presa, fie direct, fie prin modul de alocare a contractelor de publicitate. Prim-ministrul în funcțiune era favorit să devină președinte. Dar mai întîii au fost alegeri locale. Mi s-a întîmpărit în minte imaginea unei jurnaliste blonde. La începutul anului, trăgea din răspuțeri rafale mediatice în orice inamic al premierului, prieten politic cu patronul trustului ce o plătea ca să fie vedetă. (Acesta e un paragraf ce ar trebui să fie citit în timp ce din difuzoare se aude „Vedeta TV“, al celor de la Partizan.) Numai că, prin primăvară, patronul și-a schimbat ideile politice și alianțele, astfel că, la locale și mai toată vara, blonda a fost precum un tunar care a învărtit obiectul muncii cu 180 de grade și și-a continuat munca asiduă. Am rămas surprins de ardoarea cu care o făcea, de patosul fantastic ce o transforma într-o femeie absolut fascinantă, care părea că are cu adevărat ceva de spus. Întrebarea din mintea mea a apărut cîteva luni mai tîrziu, cînd politica de alianțe a șefului s-a schimbat din nou. Frenesia cu care jurnalista arunca acum cu noroi, în direcția în care cu doar cîteva zile mai devreme adresase laude extaziate, era inegalabilă. Singura mea problemă era legată de disonanța cognitivă. A ei, nu a mea. Să treci cu atîta ușurință de la o extremă la alta nu e lucru ușor, iar emoțiile pe care jurnalista le aducea în activitatea sa erau atît de puternice, încît, dacă o făcea la comanda șefului, toată pasiunea pusă la bătaie ar fi condus la o situație ce mi se părea practic imposibil de suportat, în condiții normale. Dar jurnalista cu pricina a rezistat cu brio și a cunoscut o continuă ascensiune socială. De unde se vede că, de fapt, îi plăcea, iar aceasta constituia felul în care își imagina ea jurnalismul. Mai mult decît atît, ținînd cont de succesul ulterior, concluzia simplă este că oamenilor le-a plăcut modul în care jurnalistul cu pricina își respecta meseria.

Astfel de situații sînt într-atît de frecvente, încît aproape constituie norma. Nu doar că le vezi pretutindeni, dar deja reprezintă un exemplu de succes, atît pentru jurnaliști, cît și pentru publicul lor.

Pentru al treilea exemplu trebuie să vă reamintesc că a fi jurnalist nu e tocmai o meserie bănoasă. Salariul e mic, stresul e mare. Ești adesea pus în situația de a fi în preajma unor oameni bine plătiți, îmbrăcați mai bine ca tine, care au văzut locuri la care tu nici nu visezi că le vei putea vedea vreodată. Este frustrant, nu-i așa? Să zicem că unul dintre cei pe care îi interviezi, de la care iei informații „pe surse“, te invită la masă. Și mănînci chestii de care nu te poți atinge altfel și afli despre lucruri pe care nu ți le permiți. Iar invitația se mai repetă de cîteva ori. Omul acela care te scoate din cînd în cînd la masă, dezinteresat, este prietenul tău. De la el afli lucruri, cu el te simți bine. Este ca și cum ai fi o persoană împlinită. Poți tu să scrii de rău despre prietenul tău? Poți să nu îl aperi aproape necondiționat, cînd e anchetat de DNA? Nu e nevoie de un ordin, o faci fiindcă așa simți, fiindcă așa vezi tu că e corect. Fiindcă nu e nimeni să te oprească.

Discuțăm despre o meserie prost plătită. Ale cărei produse se vînd prost, pe o piață cu consumatori zgîrciți și nu foarte pretențioși. Iar dacă ai consumatori și cu bani, și pretențioși, aceia și-au făcut deja abonamente la *New York Times*, *The Guardian*, *Paris Match* și *der Spiegel*, văd știrile pe France 24 și BBC World, folosesc Netflix și Hulu. Sau se amuză citind pe Facebook relatările prietenilor despre ce se mai scrie prin presă.

Și a fi jurnalist este din ce în ce mai puțin atractiv. Piața însăși se transformă, cu invazia acesta a Internetului ce distruge modelul economic al presei scrise, iar, mai nou, spulberă și Televiziunea. Și așa cum se întîmplă cu locurile de muncă mai slab plătite și mai lipsite de prestigiu, noii reporteri sînt mai puțin profesionalizați decît cei din trecut. Au trecut la facultate prin zeci de examene în care au plagiat, așa că a copia dintr-un ziar străin, traducînd prost și nepricepînd nici ce au scris ei, e un lucru absolut firesc. A parveni e un scop în sine, așa că nu e nevoie să le încalce cineva libertatea: vor linguși sau vor ataca după cum simt ei că suflă vîntul banilor, al măririlor, și miasma unei mese rafinate.

Nu mă înțelegeți greșit. Eu sînt sociolog. Adică vin dintr-o altă profesie în care masificarea educației superioare a adus mulți studenți slab pregătiți, în care salariile sînt neatractive, în care rămîn fie cei dedicați, fie cei ce nu pot mai mult. Iar asta nu e neapărat un lucru nou sau care să se petreacă doar în România. E suficient să văd cum se prezintă sociologi din generații mai noi sau mai vechi pe ecranul televizorului ca fiind experți în sondaje, cum explică cu emfază și spun prostii pentru care, în mod normal, ar pica examene, cum mai apoi ocupă poziții de conducere în asociații profesionale din branșă. Au și ei rolul lor, de agenți de popularizare. De „agitatori“, ca să folosesc un termen venit din comunism. La fel e probabil să se întîmple și în jurnalism. E nevoie de un pic de profesionalism, de observare atentă și fermă a limitelor reale. De responsabili de redacție competenți. De un model managerial care să poată plăti salarii mai mari celor cu adevărat competitivi și care pot atrage un public premium. Dar tocmai publicul, insensibil la subtilități și dornic de amuzament ieftin și irevențios, poate fi parte a problemei. Și cu siguranță aici poate interveni statul, prin reglementări ferme și care să nu permită deraiaje, plagiate, informații neverificate. Vă dați seama cum ar fi să fie și la noi ca în filmele acelea americane în care verifici informația de *n* la puterea *ț* ori, înainte să o publici? Cîte demisii zilnice s-ar înregistra pentru difuzarea de informații neconfirmate, toate senzaționale, în exclusivitate și popularizate prin vestitul CITEȘTE AICI CEVA NEMAIUAZIT? Pentru titluri jignitoare sau care nu au legătură cu conținutul?

La cîte astfel de lucruri plutesc prin presa noastră, nu văd unde ar putea fi îngrădirile libertăților jurnaliștilor. Dimpotrivă, aș deplînge lipsa de reglementare serioasă sau, mai exact, de aplicare a reglementărilor...

Altfel, o presă profesionistă sau măcar entuziastă își rezolvă singură problema asigurării libertății, așa cum s-a întîmplat în România anilor 1990. Senzația pe care o am, de ani de zile, nu este că presa ar fi prea controlată. Ci că am avea doar presă mult prea implicată politic, lipsită de neutralitate pînă și pe subiecte inofensive, atotștiutoare și revendicativă, și pentru care calitatea și veridicitatea informației nu contează. Și mai avem și un public care cumpără cu asiduitate zvonuri senzaționale. Și avem și instituții de pază care nu pedepsesc deloc proliferarea informațiilor neverificate și neverificabile. Un mix care se completează reciproc, de minune.

Bogdan Voicu este sociolog, ICCV.

Acest articol face parte din Proiectul "Safety Net for European Journalists" (<http://www.balcanicaucaso.org/>) și a fost realizat cu ajutorul Uniunii Europene. Conținutul acestui articol intră sub responsabilitatea *Osservatorio Balcani e Caucaso* și *Dilema veche*, și nu trebuie considerat că ar reflecta în vreun fel opiniile Uniunii Europene.

Foto: K. Mörk

Like 46

 INREGISTRATI-VA PENTRU A RECOMANDA

TIPARITI ARTICOLUL

COMENTARIU

TRIMITETI PRIN E-MAIL UNUI PRIETEN

RECOMANDATI

ABONATI-VA PRIN RSS

PUBLICITATE

Rodica ZAFIU
Onomatopoe

Interjecțiile și onomatopoele aparțin prin tradiție unei zone lingvistice mai puțin studiate. E de obicei o surpriză pentru un începător într-ale lingvisticii să descopere cum sunetele și zgomotele naturale, de pildă strigătele produse de animale, sînt approximate de limbile existente în feluri destul de diferite.

citiți

Cu ochii-n 3,14

• Prezentînd o știre despre salvarea unor „urși beți“ - animalele fiind ținute captive într-un bar din Soci, unde li i se dădea alcool pentru amuzamentul clienților -, prezentarea a făcut o greșeală absolut onestă, spunînd că „rușii beți vor fi aduși la dezalcoolizare în România“. Acum, serios, de urși beți n-am prea auzit, dar de ruși... (S.G.)

• Am primit din Statele Unite un plic pe al cărui timbru era portretul lui Richard Feynman, cel care a pus bazele fizicii cuantice, considerat a fi cel mai important fizician din ultima jumătate de secol. Am răspuns acelei scrisori printr-un plic pe al cărui timbru românesc era o reproducere cu scena Nașterii Domnului. (M. C.)

citiți